

STAROST I STARENJE U MODERNIM DRUŠTVIMA

enigma socijalne promjene

Sandra Čakić Kuhar, univ.spec.soc.polit., mag.soc.

Pazin, 29. veljače 2024.

DUBOKA I DUGOTRAJNA STAROST

- Realnost za većinu ljudi danas u modernim društvima
- Sve bolji higijenski uvjeti, kvalitetnija zdravstvena i socijalna zaštita, bolja prehrana

STAROST I STARENJE U MODERNIM DRUŠTVIMA

- DEMOGRAFSKE PROMJENE

- promjena udjela starijih u populaciji

- Udio starijih u Hrvatskoj

1910. - 5,6%

2000. - 15,2%

2021. - 22,45%

- DRUŠTVENE PROMJENE

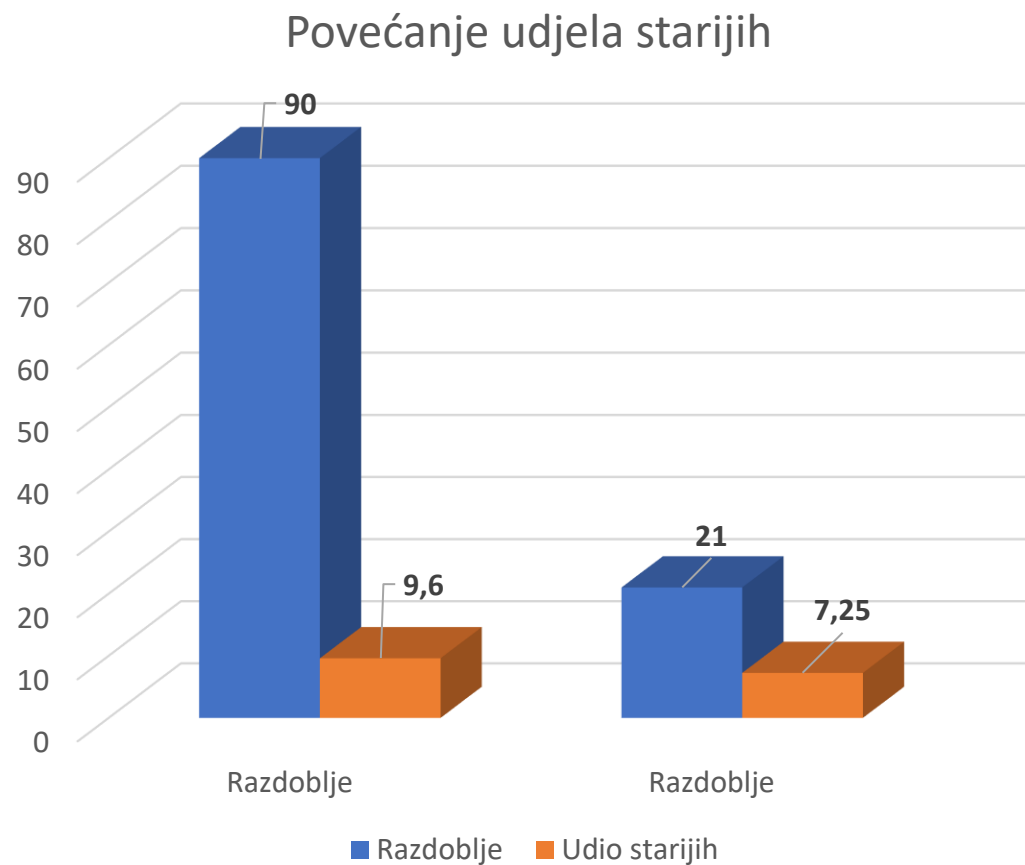
- - promjena društvenih aktivnosti

- - promjena društvenih uloga

- - promjena interakcija

NEMA JEDINSTVENE DEFINICIJE STAROSTI I STARENJA

POVEĆANJE UDJELA STARIJIH OD 65 GODINA U HRVATSKOJ

1910. – 2000. – 90 godina – 9,6%

2000. - 2021. - 21 godina- 7,25%

STAROST

VS

STARENJE

- **Stanje:** kasno odraslo doba
 - WHO: za razvijene zemlje 65. godina
 - Odrednice: - kronološka dob
 - promjene u socijalnim ulogama
 - promjene vezane uz funkcionalne sposobnosti
- **Biološki proces**
 - psihološki, socijalni, kognitivni i biološki aspekti starenja

VAŽNOST RAZUMIJEVANJA STAROSTI I STARENJA

- Veća kvaliteta života starije populacije
- Javnozdravstvene i socijalne politike
- Promocija zdravog aktivnog starenja i međugeneracijske solidarnosti

TEORIJE STARENJA

NEMA JEDINSTVENE DEFINICIJE STAROSTI I STARENJA

- Biološke – učinci starosti na tjelesne funkcije organizma
 - dijele se na: teorije programiranja (teorije sata)
 - stohastičke teorije (teorije akumulacije oštećenja)
- Socijalne – promjene u odnosu pojedinca i društva u procesu starenja
- Psihološke – razvojne teorije – cjeloživotni razvoj

SOCIJALNE I PSIHOSOCIJALNE TEORIJE STARENJA

RAZINA ANALIZE	NORMATIVNE	PRIJELAZNE	INTERPRETACIJSKE
MAKRO	Strukturalizam Modernizacija	Teorija interesnih grupa Institucionalna teorija	Teorija političke ekonomije
POVEZUJUĆE	Teorija aktivnosti Teorija dobne stratifikacije	Teorija životne perspektive Feministička teorija	Simbolički interakcionizam
MIKRO	Teorija uloga	Socijalna razmjena	Teorija kontinuiteta

DRUŠTVENI POLOŽAJ STARIJIH OSOBA KROZ POVIJEST

- Egipat – obaveza djece brinuti o starijim osobama, stariji bez djece u nepovoljnom položaju
- Židovski narod - posebno poštovanje prema starijima
- Stara Grčka – nepovoljan položaj, u razdoblju helenizma bolji
- Rimsko carstvo - pravno garantirane određene povlastice, raste važnost starijih u društvenom i političkom životu
- Srednji vijek: negativan stav
- Renesansa: slavi mladost i ljepotu nasuprot starenju i starosti

DRUŠTVENI POLOŽAJ STARIJIH OSOBA KROZ POVIJEST MODERNO DOBA

- Industrijska revolucija: napredak medicine, produljenje životnog vijeka, bolji položaj starijih u društvu
- Razdoblje nakon 2. svjetskog rata: mirovinski sustav, „treće doba”, aktivno starenje, znatno dulji životni vijek

POLOŽAJ STARIJIH U RURALNIM DRUŠTIMA

- Najveći udio populacije živi na selu: (Hrvatska 1961. g. 68,4%)
 - tradicionalne vrijednosti
 - očuvana obiteljska struktura
 - poljoprivreda i stočarstvo

Položaj starijih osoba u obitelji

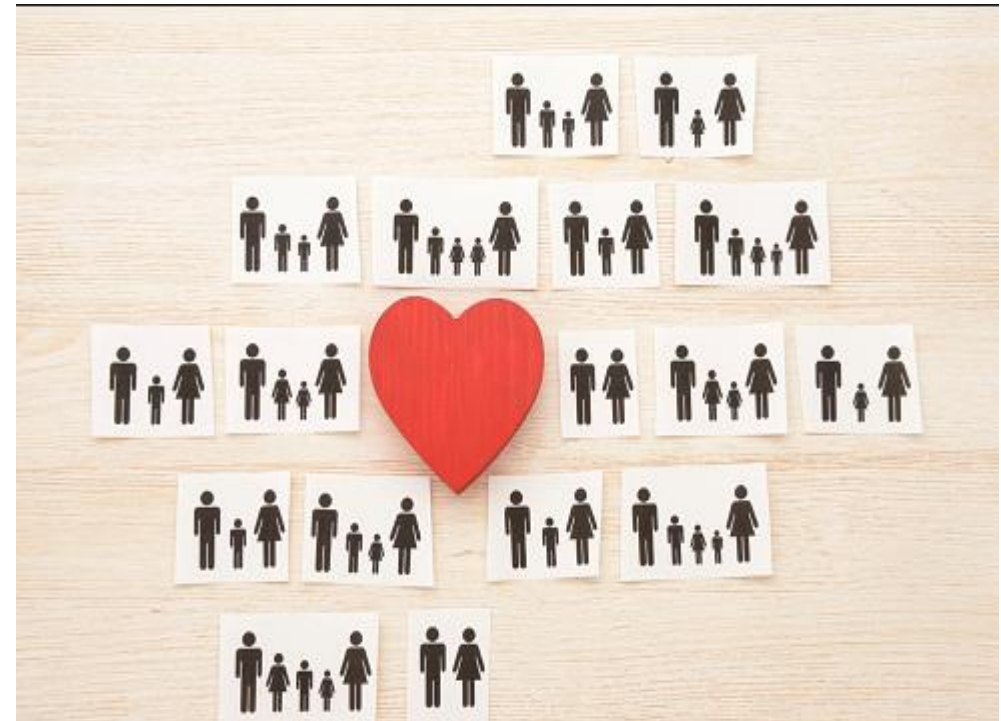
- obitelj – osnovna društvena jedinica
 - sustav u kojem je svaki član pod utjecajem sustava
- društvene promjene tijekom 18., 19. i 20. stoljeća utječu na transformaciju obitelji - industrijska revolucija, era modernosti i postmodernizma
- suvremena obitelj – tranzicija i transformacija
- J. Jull (1996, 263) „postdemokratske obitelji” - osnova obitelji je ravnopravno dostojanstvo
- **važno u kontekstu skrbi za starije osobe**

Obitelj

Tradicionalna društva

Moderna društva

Moderne obitelji

Maleš (2012) tipovi obitelji:

- obitelji u kojoj su biološki otac i majka i njihovo dijete/djeca,
- posvojiteljske obitelji
- obitelji u kojima je samo jedan roditelj biološki
- rekonstruirane obitelji
- jednoroditeljske obitelji
- udomiteljske obitelji,
- višegeneracijske obitelji,
- slobodne izvanbračne obitelji,
- samačka kućanstva,
- istospolne i surogat obitelji,
- obitelji u kojima jedan roditelj zbog prirode posla duže vrijeme boravi izvan mjesta stanovanja (pomorci i sl.),
- tzv. kalendarske obitelji (dijete živi dio godine s jednim, a drugi dio s drugim roditeljem)

Moderna obitelj u socijalnom kontekstu

- Moderna obitelj: DINAMIČNA
- Praktična ili situacijska definicija obitelji:

Obitelj - neformalna jedinica u kojoj oni koji ne mogu brinuti o sebi mogu pronaći skrb i brigu kada su u potrebi

Sally Bould (prema Definition of Family – Related Constructs,
<http://family.jrank.org/pages/486/Family-Definition-Related-Constructs.html>)

VAŽNO: NE UNOSITI VLASTITE STAVOVE

Bolest, smrt i umiranje

Tradicionalna društva

Moderna društva

PROMJENE POLOŽAJA STARIJIH U HRVATSKOJ OD SREDINE 20. STOLJEĆA DO DANAS

- nestanak starog tradicionalnog sela – nagla urbanizacija
- prijelaz poljoprivrednog stanovništva u nepoljoprivredne djelatnosti-
promjena socijalne strukture sela
- raspad tradicionalne seoske obitelji
- sve više staračkih i samačkih domaćinstava
- promjene uloge starijih u obitelji
- nove tehnologije
- globalizacija

KAKO DALJE?

Svjetska zdravstvena organizacija (2002.)

Model aktivnog starenja

1. Osobni faktori
 - a. Biološki faktori
 - b. Psihološki faktori
 - c. Genetski faktori.
2. Bihevioralne sastavnice
 - a. Pušenje
 - b. Tjelesna aktivnost
 - c. Prehrana
 - d. Oralna higijena
 - e. Konzumacija alkohola
 - f. Uzimanje lijekova..
3. Sastavnice socijalnog okruženja
 - a. Socijalna podrška
 - b. Nasilje i zlostavljanje
 - c. Edukacija.
4. Sastavnice fizičkog okruženja
 - a. Prijateljsko okruženje
 - b. Sigurnost
 - c. Okoliš (zagađenje).
5. Ekonomske sastavnice
 - a. Primanja
 - b. Posao
 - c. Socijalna sigurnost

KAKO DALJE?

VAŽNOST RAZUMIJEVANJA STAROSTI I STARENJA

- Veća kvaliteta života starije populacije
- Javnozdravstvene i socijalne politike
- Promocija zdravog aktivnog starenja i međugeneracijske solidarnosti

HVALA NA PAŽNJI!

sandra.cakic.kuhar@dom-porec.hr